

NOWE ŚRODKI OCHRONY MAŁOLETNIICH WPROWADZONE W ŚWIETLE NOWELI Z DNIA 28 LIPCA 2023 R.

MONIKA LEWANDOWSKA-URBANOWICZ*

Streszczenie

Poniższy artykuł stanowi analizę zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy -Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606) oraz ocenę ich skutków. Na uwzględnienie zasługują na pewno zmiany wprowadzone w zakresie takich aspektów prawnych, jak standardy dotyczące uczestnictwa małoletnich w procedurach sądowych, w tym ustanawianie reprezentanta dziecka, wprowadzenie „instytucji” wysłuchania dziecka, wprowadzenie kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, ustanawianie kuratorów dla „osób z niepełnosprawnością” i zawiadamianie pokrzywdzonego o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego. Podobnie zmiany dokonane w zakresie przepisów dotyczących przeciwdziałania zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, co w istotny sposób modyfikuje dotychczasowy charakter powyższego aktu, jednocześnie znacząco rozszerzając jego zakres przedmiotowy. Wprowadzenie nowych „instytucji” prawnych do wskazanej ustawy mających na celu przede wszystkim ochronę małoletnich przed przemocą stanowi istotny postęp w zakresie rozszerzenia regulacji dotyczących ochrony dzieci. Pojawia się jednak na tym tle pytanie czy z uwagi na okoliczność, że wprowadzone zmiany dotyczą problematyki doniosłej społecznie, to czy nie wymagają one większego dopracowania i uściślenia. Poniższy artykuł ma być próbą odpowiedzi na przedmiotowe pytanie.

Słowa kluczowe: reprezentacja dziecka w postępowaniu, kurator dla „osoby niepełnosprawnej”, „instytucja” wysłuchania dziecka, informowanie o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego, szkolenia dla sędziów, kwestionariusz szacowania ryzyka, standardy ochrony małoletnich, ocena ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa przez skazanego, rejestr osób, zespół ekspertów, analiza zdarzeń, krajowy plan, kontrola wykonywania obowiązków

* mgr, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie (Polska), e-mail: m.lewandowska25@vp.pl,
ORCID: 0000-0002-3538-4249

NEW PROTECTION MEASURES FOR MINORS INTRODUCED IN LIGHT OF THE JULY 28, 2023 AMENDMENT.

Abstract

The following article is an analysis of the changes introduced by the Act of July 28, 2023 on Amendments to the Act – The Family and Guardianship Code and Certain Other Acts (Journal of Laws 2023 item 1606) and an assessment of their effects. The changes introduced in such legal aspects as standards for the participation of minors in court procedures, including the establishment of a child representative, the introduction of the “institution” of a child hearing, the introduction of a questionnaire for estimating the risk of danger to a child’s life or health, the establishment of guardians for “persons with disabilities,” and the notification of the victim when a convict leaves prison, are certainly worthy of consideration. Similarly, the changes made to the provisions on countering the threat of sexual crime, which significantly modifies the existing nature of the above act, while significantly expanding its material scope. The introduction of new legal “institutions” in the indicated law aimed primarily at protecting minors from violence represents a significant advance in the expansion of child protection regulations. However, this raises the question of whether, due to the fact that the changes introduced concern socially momentous issues, they do not need more refinement and clarification. The following article is intended to be an attempt to answer this question.

Key words: representation of the child in proceedings, probation officer for a “person with disabilities”, “institution” of a child hearing, information on leaving prison by a convict, training for judges, risk estimation questionnaire, standards for the protection of minors, assessment of the risk of a convict reoffending, registry of persons, expert panel, analysis of events, national plan, monitoring the performance of duties

WPROWADZENIE

Krzywdzenie i przemoc wobec dziecka przez najbliższe osoby, rodziców lub opiekunów jest jednym z największych zagrożeń dla jego rozwoju i bezpieczeństwa. Zarówno w Polsce, jak i na świecie krzywdzenie i przemoc wobec najmłodszych jest zjawiskiem nagminnym i powszechnym. Według policyjnych statystyk przemoc wobec dzieci ma systematycznie spadać i tak w 2015 r. dotyczyła ona około 17 tysięcy dzieci, a już w 2021 r. liczba dzieci dotkniętych przemocą wynosiła ok. 11 tysięcy. Taki spadek wydaje się być zadowalający, ale de facto dotyczy on tylko oficjalnych statystyk. Nadal brak jest możliwości ustalenia pełnej skali tego zjawiska, co nie daje odpowiedzi czy faktycznie ma miejsce tendencja malejąca. Wynika to przede wszystkim z braku odpowiednich procedur oraz szkoleń, którym powinni podlegać pracownicy organów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci i organów władzy, do których zadań należy ochrona prawna małoletnich i stosowanie sankcji karnych wobec sprawców ich krzywdy. Brak właściwych metod postępowania, braki personalne wśród pracowników instytucji zajmujących się pomocą dla najmłodszych i ich ochroną, nieefektywny i niesprawny system sądownictwa, który zapewnia zabezpieczenie jedynie trzem ofiarom na sto,

słabo rozwinięta aparatura służąca zgłaszaniu przemocy wobec małoletnich, a także nie wiedza i brak świadomości społecznej na temat zjawisk mogących świadczyć o przemocy wobec najmłodszych, jak też brak odpowiednich środków finansowych na dokonanie i przeprowadzenie oraz wdrożenie bardziej skutecznych metod walki z tym zjawiskiem sprawiają, że przemoc wobec dzieci nie można faktycznie i skutecznie zapobiec ani zwalczyć.¹

Krzywdzenie dziecka może mieć zarówno formę przemocy, jak i zaniedbania. Przemoc może natomiast mieć formę fizyczną, seksualną lub emocjonalną. Podobnie zaniedbanie może być fizyczne np. brak odpowiedniej opieki czy zapewnienia fizycznych warunków rozwoju dziecka, emocjonalne np. brak odpowiedniej więzi czy opieki emocjonalnej wobec dziecka, medyczne np. brak opieki podczas choroby, czy zapewnienia odpowiednich szczepień, prawne np. brak rejestracji dziecka w systemie społecznym, a nawet edukacyjne np. brak zapewnienia dziecku możliwości uczenia się i rozwoju edukacyjnego.²

Krzywdza wyrządzana dziecku ma negatywne konsekwencje zarówno na poziomie indywidualnym, jak i społecznym. Duża ich część dotyczy zdrowia, zarówno jeszcze w okresie dzieciństwa i młodości, jak i w późniejszym życiu. Każde dziecko ma prawo do życia bez przemocy. Wynika to zarówno z faktu, że przemoc ma negatywne konsekwencje dla rozwoju i bezpieczeństwa dziecka, a także z faktu, że dzieci powinny być chronione przed przemocą podobnie jak inni obywatele. Kwestię ochrony dzieci przed przemocą regulowała do tej pory ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493), która została aktualnie znowelizowana ustawą z dnia 09 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289) oraz ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, które jak się okazuje nie były dotychczas wystarczające.³ Społeczeństwo potrzebuje wiedzy i świadomości, jakie sygnały bądź symptomy mogą być oznaką zagrożenia samobójczego oraz jak należy udzielać pierwszej pomocy emocjonalnej małoletnim ofiarom przemocy. Dlatego też pojawiła się potrzeba nowelizacji ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, która co prawda nastąpiła dopiero pod wpływem między innymi nacisków opinii publicznej po bestialskim czynie, jakiego dopuścił się ojczym małoletniego Kamila z Częstochowy, który stosując okrutną przemoc fizyczną wobec dziecka (bicie, przypalanie papierosami, rzucenie dzieckiem na rozgrzany piec kaflowy i polewanie wrzątkiem skutkujące rozległymi poparzeniami ciała chłopca),

¹ Zob. M. Biejał „Ile dzieci w Polsce doświadcza przemocy w rodzinie?” (dostęp online: <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/ile-dzieci-w-polsce-doswiadcza-przemocy-w-rodzinie/>)

² Zob. J. Włodarczyk „Przemoc wobec dzieci i zaniedbanie dzieci”. Fundacja dajemy dzieciom siłę. Dzieci się liczą. 2022. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce. s. 239. (dostęp online: https://fdds.pl/_Resources/Persistent/5/a/9/d/5a9d4247b0af59568fc5f2c1c96e8bc136ec2ca/Dzieci%20si%C4%99%20lic%C4%85%202022%20-%20Przemoc%20wobec%20dzieci.pdf)

³ Zob. adw. Patrycja Boguska. Kancelaria Kopeć Zaborowski „Przemoc wobec dzieci. Czy „Lex Kamilek” wprowadzi realną zmianę?” (dostęp online: <https://www.wprost.pl/amp/11300629/przemoc-wobec-dzieci-czy-lex-kamilek-wprowadzi-realna-zmiane.html>.)

doprowadził do śmierci 8-latka, jednakże była konieczna. Pomimo dokonanej nowelizacji, która wprowadziła wieloaspektowe zmiany ustrojowe w zakresie ochrony dzieci przed przemocą oraz ich krzywdzeniem przez osoby najbliższe i osoby trzecie, nadal wydaje się, że wiele z przyjętych rozwiązań wymaga dopracowania i doprecyzowania.⁴ Tej problematyce został poświęcony niniejszy artykuł.

ZMIANY WPROWADZONE PO NOWELIZACJI USTAWY KODEKS RODZINNY I OPIEKUŃCZY ORAZ NIEKTÓRYCH INNYCH USTAW

Jak była mowa na początku wprowadzone do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy -Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606) zmiany objęły kilka aktów prawnych, w tym zasady dotyczące udziału małoletnich w procedurach sądowych, ustanowienie w związku z tym osoby reprezentanta dziecka, wprowadzenie zasady wysłuchania dziecka, wprowadzenie kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, ustanawianie kuratorów dla „osób z niepełnosprawnością” czy zawiadamianie pokrzywdzonego o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego.

Wprowadzone nowelizacją zmiany w zakresie ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1304, 1606) zmodyfikowały dotychczasowe uregulowania zawarte w powyższym akcie, rozszerzając tym samym jego zakres przedmiotowy. Nowe „instytucje” prawne, które zostały w nim zawarte, a dotyczące „Szczególnych Środków Ochrony Małoletnich” (rozdział 4b art. 22b i 22c po nowelizacji) wprowadziły możliwość dokonania oceny ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej na szkodę osoby małoletniej, natomiast wprowadzone „Standardy Ochrony Małoletnich” (rozdział 4c nowej ustawy) pozwalają na analizę zdarzeń, w wyniku których małoletni na skutek działania rodzica bądź opiekuna prawnego lub faktycznego poniósł śmierć lub doznał ciężkich obrażeń ciała. Jednocześnie opracowano Krajowy plan przeciwdziałania przemocy na szkodę osób małoletnich oraz Krajowy plan przeciwdziałania przestępstwom przeciwko wolności seksualnej, obyczajności na szkodę osób małoletnich (rozdział 4d art. 22 r. ust. 1pkt. 1 i 2 po nowelizacji). Wprowadzono także kontrolę wykonywania obowiązków nałożonych przepisami, o których mowa w art. 21 oraz 22b nowej ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁵, a dotyczących sprawdzania przez pracodawców lub innych orga-

⁴ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa. 2023 r. s.2 (dostęp online:<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3309>).

⁵ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa. 04.07.2023 r. s.2 (dostęp online:<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3309>); ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy -Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606).art. 99, 99(1), 99(2), 99(2a),

nizatorów prowadzących działalność w zakresie opieki, edukacji lub wychowania małoletnich i prowadzących placówki w tym zakresie czy zatrudniane przez nich osoby pracujące z małoletnimi w tych placówkach (instytucjach) nie były wcześniej karane za przestępstwa seksualne popełnione na szkodę osoby małoletniej poniżej 15 lat oraz dotyczących obowiązku wprowadzenia standardów ochrony małoletnich w instytucjach i placówkach zajmujących się opieką, edukacją lub wychowaniem małoletnich i ich przestrzegania przez w/w podmioty.

Drugą jak się wydaje istotną i ważną zmianą jest zmiana w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie obecnie jej nazwa została zmieniona na „przeciwdziałaniu przemocy domowej” (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249, z 2023 r. poz. 289, 535, 1606) i wyposażenie instytucji socjalnych w uprawnienie do sporządzenia kwestionariusza oceny ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia dziecka (art. 12a ust. 4a i 4b po nowelizacji). Rozwiązanie tego rodzaju ma na celu usprawnienie działań podejmowanych przez pracowników służb, do których obowiązku należy stwierdzenie zasadności złożenia zawiadomienia do organów ścigania o podejrzeniu stosowania przemocy wobec dziecka.⁶ Przedmiotowy kwestionariusz przygotowany we współpracy z prawnikami, lekarzami oraz psychologami, zawierający zestaw pytań dotyczących stanu emocjonalnego, zdrowia oraz higieny małoletniego ma służyć postawieniu prawidłowej diagnozy w zakresie sytuacji dziecka. Tego rodzaju rozwiązanie ma pozwolić na obniżenie obaw ze strony służb, co do podjęcia niewłaściwej bądź wręcz błędnej decyzji, a w konsekwencji uniknąć ryzyka pociągnięcia tych służb do odpowiedzialności dyscyplinarnej.⁷ W zależności od stwierdzonego stanu małoletniego oraz objawów czy symptomów świadczących o tym, że może mieć miejsce krzywdzenie dziecka zostanie podjęta określona w tym zakresie decyzja. Podjęcie danej decyzji nie stoi na przeszkodzie poczynieniu innych dodatkowych ustaleń. Pracownicy socjalni nadal mają możliwość samodzielnego podejmowania decyzji, a sam kwestionariusz ma być dla nich narzędziem wspomagającym przy dokonywaniu przez nich oceny sytuacji życiowej i zdrowotnej dziecka.

99(3); ustawa z dnia 06 lipca 1982 r. O radcach prawnych (Dz.U. 1982 nr 19 poz. 145) art. 183; ustawa z dnia 17 listopada 1964 r.-Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 poz. 1805 z późn. zm)art. 216(1), 216(2), 572, 576, 583(1), 585(1), 600;; ustawa z dnia 06 czerwca 1997 r.-Kodeks postępowania karnego(Dz.U. Z 2022 r. Poz 1375 z późn. zm) art. 21, 51,; ustawa z dnia 06 czerwca 1997 r. _kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 127, z 2022 r. poz. 2600 oraz z 2023 r. poz. 818) art. 11, 43lh, 168a; ustawa z dnia 27 lipca 2001 r.- Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 217, z 2022 r. poz. 2642 oraz z 2023 r. poz. 289, 614, 1030 i 1429) art. 82a; ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289 i 535) art. 12a; ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1304) art. 1, 3.1, 12 pkt 6 i 7, 21.1, 21.2, 21.3, 21.4, 21.5, 21.6, 21.7, 21.8, 21.9, 21.10, 21.11, 22a.1, 22a.2, 22b, 22c, 22d, 22e, 22f, 22g, 22h, 22i, 22j, 22l, 22m, 22n, 22o, 22p, 22q, 22r, 22s, 22t, 22u, 22v, 22w, 22x, 22y, 22z, 23 ust. 2, 23a-23c, 24a, 8, 9, 10, 11, 12.

⁶ Zob. adw. Patrycja Boguska Kancelaria Kopec Zaborowski „Przemoc wobec dzieci. Czy „Lex Kamilek” wprowadzi realną zmianę?” (dostęp online: <https://www.wprost.pl/amp/11300629/przemoc-wobec-dzieci-czy-lex-kamilek-wprowadzi-realna-zmiane.html>.)

⁷ Zob. art. 12a ust. 4a i 4b, art. 12A ust. 8 ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289 i 535).

Wprowadzenie nowej regulacji w postaci „Standardów Ochrony Małoletnich” nakłada na każdy podmiot, który zarządza placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, artystyczną, medyczną, sportową, religijną czy turystyczną, do której uczęszczają bądź w której przebywają małoletni obowiązek wprowadzenia procedur mających na celu ochronę małoletnich przed krzywdą i przemocą (rozdział 3 nowej ustawy). Tego rodzaju rozwiązanie wskazuje, że jak dostrzegli legislatorzy stosowanie przemocy wobec małoletnich nie może w żadnym zakresie być tolerowane i powinno być zwalczane w każdym możliwym zakresie.⁸ Jednocześnie w celu zapobieganiu krzywdzeniu ustawodawca wprowadził tzw. „Analizę Poważnych Przypadków” (rozdział 4c art. 22d-q nowej ustawy), która to instytucja jest nowoczesnym i dotychczas nieznanym polskiemu ustawodawstwu rodzinnemu rozwiązaniem. Jego celem jest zmiana sposobu postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy, która ma miejsce wobec małoletnich oraz protestu społecznego przeciwko tego rodzaju zjawisku. Głównym założeniem tego rozwiązania ma być poprawa ochrony dzieci i ich dobra w drodze wspierania kultury uczenia się przez praktyków i instytucje w zakresie ustalenia wymaganych zmian i sposobu ich osiągnięcia.⁹ Według wprowadzonej regulacji analizy mają być prowadzone przez zespół ekspertów powoływanych przez Ministra Sprawiedliwości na okres czterech lat.¹⁰

Wśród nowych regulacji pojawia się także „instytucja” wysłuchania małoletniego i doregulowanie jej w postępowaniu cywilnym (art. 216¹§ 3 i 4, 216² § 1–4 kpc). Tego rodzaju rozwiązanie zbliżone jest do standardów przesłuchania małoletniego w postępowaniu karnym (art. 185a i nast. k.p.k.) i stanowi dla małoletniego realną szansę ochrony przed wtórnym byciem ofiarą.¹¹ Oczywiście tego rodzaju postępowanie ma miejsce w sytuacji, gdy rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwala. W regulacji zawarto zapis, w którym wskazano że sąd stosownie do okoliczności, rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka uwzględni jego zdanie i rozsądne życzenia. Tego rodzaju wysłuchanie ma mieć miejsce tylko raz w toku postępowania, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, które będą wymagały ponownego wysłuchania dziecka.¹²

⁸ Zob. adw. Patrycja Boguska Kancelaria Kopec Zaborowski „Przemoc wobec dzieci. Czy „Lex Kamilek” wprowadzi realną zmianę?” (dostęp online: <https://www.wprost.pl/amp/11300629/przemoc-wobec-dzieci-czy-lex-kamilek-wprowadzi-realna-zmiane.html>.); Rozdział 4b „Standardy ochrony małoletnich” art. 22b, 22c ust. 1–7 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2023 r. Poz. 1304).

⁹ Zob. Rozdział 4c „Analiza zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu” art. 22d ust. 1–3, 22e ust. 1–9, 22f ust. 1–5, 22g ust. 1–3, 22h ust. 1–2, 22i ust. 1–2, 22j ust. 1–6, 22k ust. 1–6, 22l ust. 1–4, 22m ust. 1–6, 22n ust. 1–3, 22o ust. 1–2, 22p ust. 1–2, 22q ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2023 poz. 1304).

¹⁰ Zob. Rozdział 4c „Analiza zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu” art. 22e ust. 1–9 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1304)

¹¹ Zob. art. 216(1), 216(2), 572, 576, 583(1), 585(1), 600 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 z późn zm.).

¹² Zob. wPolityce.pl „Lex Kamilek” gotowe. Prezydent podpisał nowelizację Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, która wzmocni ochronę dzieci” (dostęp online: <https://wpolityce.pl/>)

Nowa „instytucja” jaką jest ustanowienie przez sąd reprezentanta dla dziecka w osobie adwokata lub radcy prawnego (art. 99 - 99³kro), w sytuacji gdy nie może dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską reprezentować żadne z rodziców, wydaje się stanowić realną szansę na właściwą i skuteczną obronę praw małoletniego. Wynikać powinno to z faktu, że taki reprezentant dziecka w osobie adwokata lub radcy prawnego wykazuje szczególną znajomość spraw dziecka, a ponadto będzie on umocowany do dokonywania wszelkich czynności łączących się ze sprawą, również w zakresie zaskarżenia i wykonania orzeczenia.¹³ Zmiana dokonana w kro w zakresie reprezentacji dziecka polegająca na wprowadzeniu art. 584 odnoszącego się do proceduralnego aspektu ustanawiania reprezentanta dziecka, w § 1 ww przepisu zobowiązuje sąd opiekuńczy do niezwłocznego rozpoznania wniosku o ustanowienie reprezentanta dziecka, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu wniosku, natomiast w § 2 wskazuje, że wyznaczenie reprezentanta dziecka będącego adwokatem albo radcą prawnym musi odbywać się z list reprezentantów dziecka. Celem takiego rozwiązania ma być przyśpieszenie procedury wyznaczania reprezentanta dziecka oraz ułatwienie przekazywania sądowi opiekuńczemu informacji o adwokatach albo radcach prawnych, którzy są gotowi pełnić tę rolę oraz spełniają określone kwalifikacje wskazane w art. 99¹ § 1 kro.¹⁴

Kolejna zmiana prawna odnosząca się do instytucji reprezentanta dziecka dotyczy nowelizacji art. 51 Kodeksu postępowania karnego i polega na dodaniu art. 51 § 2a. Mając na celu zapewnienie osobom małoletnim zagwarantowanego prawa do rzetelnej reprezentacji w trakcie całego postępowania karnego, wprowadzona zmiana art. 51 § 2a kpk ma oznaczać, że organ prowadzący postępowania karne jest zobowiązany do ustalenia, od samego początku trwania postępowania karnego osoby, która będzie właściwa do wykonywania praw małoletniego pokrzywdzonego w toku postępowania karnego i jeśli będzie posiadać wiedzę o pojawieniu się okoliczności określonych w przepisach kro, sąd właściwy do rozpoznania sprawy, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, będzie miał obowiązek niezwłocznie nie w później niż w terminie 3 dni od dnia zaistnienia powyższych okoliczności, wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o ustanowienie reprezentanta dziecka, o którym mowa w art. 99 § 1 kro.¹⁵

Znowelizowana ustawa wprowadziła, także pojęcie „osoby z niepełnosprawnością”, dla której wymagane jest ustanowienie kuratora (art. 183 kro). W polskim systemie prawnym kurator dla osoby z niepełnosprawnością jest uznawany za

społeczeństwo/657190-prezydent-duda-podpisał-nowelizację—lex-kamilek); ustawa z dnia 17 listopada 1964r- Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.) art. 216(1)§ 3.

¹³ Zob. wPolityce.pl „Lex Kamilek” gotowe. Prezydent podpisał nowelizację Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, która wzmocni ochronę dzieci” (dostęp online: <https://wpolityce.pl/spoleczenstwo/657190-prezydent-duda-podpisał-nowelizację—lex-kamilek>); ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy -Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z z 2020 r. poz. 1359 i z 2022 r. poz. 2140) art. 99–99(2).

¹⁴ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.u z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 26.

¹⁵ Ibidem, s. 27–28.

początek wprowadzenia do polskiego ustawodawstwa wspieranego sposobu podejmowania decyzji i ma stanowić częściową realizację zobowiązania Polski wynikającego z art. 12 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.). Ustanowienie kuratora ma stanowić udzielenie wsparcia dla osoby z niepełnosprawnością, posiadającej pełną zdolność do czynności prawnych, w prowadzeniu jej spraw. W postanowieniu z dnia 24 maja 1995 r. III CRN 22/95 Sąd Najwyższy-Izba Cywilna¹⁶ wskazał, że ustanowienie w trybie art. 183 kro kurateli ma jedynie na celu niesienie pomocy osobie z niepełnosprawnością przy załatwianiu dotyczących jej spraw, przy czym nie chodzi tutaj o zastępstwo ustawowe w znaczeniu ustanowienia w osobie kuratora przedstawiciela ustawowego, lecz o ułatwienie osobie z niepełnosprawnością załatwienia spraw ze względu na powstające z powodu niepełnosprawności trudności natury faktycznej. Osoba taka nadal zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych i może z własnej woli podejmować czynności, jakie uzna za właściwe. W sytuacji, gdy niepełnosprawność dotyczy konsekwencji zdrowotnych, jakie normalnie dotyczą choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzenia psychicznego i prowadzą do ograniczenia lub pozbawienia osoby naturalnej zdolności do podejmowania lub wyrażania woli, to zastosowanie mają przepisy o ubezwłasnowolnieniu (por. art. 13 i nast. kro). Jednakże jak wskazał w swoim drugim postanowieniu z dnia 08 grudnia 2016 r. III CZ 54/16 Sąd Najwyższy- Izba Cywilna, w takiej sytuacji koniecznym jest wskazanie, że zakres art. 183 kro obejmuje również stan osłabienia umysłowego w szczególności spowodowany wiekiem, który nie jest kwalifikowany jako choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy lub inny rodzaj zaburzeń psychicznych będących podstawą ubezwłasnowolnienia częściowego lub całkowitego.¹⁷

Kolejną wprowadzoną zmianą jest dodanie w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U z 2023 r. poz. 217) regulacji wskazującej, że sędzia orzekający w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego powinien uczestniczyć, co cztery lata, w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym organizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub innych formach doskonalenia zawodowego. Na marginesie pojawia się pytanie czy wprowadzony przepis nie warto byłoby uzupełnić również o sędziów prowadzących przesłuchanie dziecka w trybie art. 185a-c kpk.

Wśród wprowadzonych zmian wskazać, także należy na nowe regulacje w ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U z 2023 r. poz. 1304), a dotyczące oceny ryzyka ponownego popełnienia przez oskarżonego tego rodzaju przestępstwa, a w szczególności określenia „funkcji” przepisu regulującego tę kwestię w procedurze karnej oraz jego relacji z art. 202 Kodeksu postępowania karnego (art. 1 i 3 ustawy). Ocena ryzyka jest podstawą do podjęcia skutecznych działań wobec sprawców przestępstw. Decydujące

¹⁶ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego, Izba Cywilna z dnia 24 maja 1995 r. III CRN 22/95. OSNC 1995/9/134.(LEX).

¹⁷ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego, Izba Cywilna z dnia 08.12.2016 r. III CZ 54/16. LEX nr 2186578.

znaczenie dla ustalenia odpowiednich, skutecznych form interwencji, które mają zmniejszyć ryzyko recydywy jest rozpoznanie ryzyka stwarzanego przez sprawców przestępstw oraz czynników związanych z powrotem do zachowań przestępczych. Zdaniem ustawodawcy stwierdzenie czy występuje wskazane ryzyko musi być brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji kończących postępowanie w danej sprawie. W ten sposób będzie można zastosować środki reakcji właściwe dla oskarżonego, a przez to dające szansę na resocjalizację w warunkach adekwatnych do indywidualnej sytuacji, co w konsekwencji ma zapewnić ochronę małoletnich.

Nowelizacja skutkowałą wprowadzeniem zmian, także w zakresie obowiązku informowania pokrzywdzonego o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego. Obowiązujący art. 168a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, nie gwarantował dotychczas właściwej ochrony osobom pokrzywdzonym przestępstwami popełnionymi z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określonymi w rozdziale XXV Kodeksu karnego lub w art. 207 kk w sytuacji, gdy skazany opuścił zakład karny po odbyciu kary, doszło do ucieczki skazanego z zakładu karnego, wydano decyzję o udzieleniu skazanemu przepustki, o której mowa w art. 91 pkt 7 kkw i art. 92 pkt 9 kkw, czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub bez konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej albo asysty innej osoby godnej zaufania, przerwy w wykonaniu kary czy warunkowego zwolnienia. Zawiadomienie, o tych okolicznościach było kierowane do pokrzywdzonych tylko na ich wniosek. Takie rozwiązanie nie gwarantowało osobom pokrzywdzonym przestępstwami o bardzo ciężkim charakterze właściwego poziomu bezpieczeństwa. Jeżeli osoba pokrzywdzona nie złożyła stosowanego wniosku, nie miała wiedzy o sytuacji skazanego i mogła być wręcz zaskakiwana ponowną obecnością sprawcy przestępstwa na wolności, co na pewno wpływało wysoce destabilizująco na jej funkcjonowanie. Dlatego też wprowadzono § 2a i 2b ww przypadkach nakazujący każdorazowe zawiadomienie z mocy prawa o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego, gdy skazany popełnił przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziale XXV kk lub w art. 207 kk, chyba że pokrzywdzony oświadczy, że z takiego uprawnienia rezygnuje. Otrzymując powyższe zawiadomienie pokrzywdzony jest także informowany o możliwości uzyskania wsparcia z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej razem z danymi podmiotów udzielających takiej pomocy, znajdującymi się w okręgu sądu miejsca zamieszkania pokrzywdzonego.¹⁸

Wprowadzenie Krajowego Planu przeciwdziałania przemocy na szkodę osób małoletnich, Krajowego planu przeciwdziałania przestępstwom przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich oraz zespołu międzyresortowego w nowej ustawie (art. 22 r. ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy), ma na celu przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy oraz przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich, właściwe wsparcie małoletniego już skrzywdzonego oraz uchronienie go przed wyrządzeniem dodatkowej krzywdy.

¹⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 28.

Tego rodzaju założenia wymagają działań na wielu płaszczyznach, według ustalonego planu. Dlatego też ustawodawca zdecydował się wprowadzić do porządku prawnego ustawowe uregulowanie dla takich planów, które będą tworzyć i monitorować ich wykonanie Zespoły Międzyresortowe. Ustawodawca wprowadził dwa odrębne plany biorąc pod uwagę specyfikę przestępczości seksualnej, którą można skutecznie zwalczyć tylko szczególnymi środkami. Jednocześnie plany te mają być przyjmowane przez Radę Ministrów co cztery lata, co stworzy warunki dla skutecznego przeciwdziałania krzywdzeniu osób małoletnich. Obsługą administracyjno-biurową Zespołu ma się zajmować urząd obsługujący Ministra Sprawiedliwości, który jest wiodącym organem rządowym w dziedzinie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości. Skład urzędu, sposób jego wyboru, organizację, tryb działania i zasady uczestnictwa w pracach Zespołu, określi w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości. Dodatkowo organy administracji publicznej oraz podległe im państwowe jednostki organizacyjne, mają na wniosek przewodniczącego Zespołu udzielać mu wszechstronnej pomocy przy wykonywaniu jego zadań, a przede wszystkim przedstawiać niezbędne informacje lub dokumenty. Ma to pozwolić na włączenie do systemu wszystkich podmiotów, których działanie jest niezbędne dla osiągnięcia jego efektywności.¹⁹

Kolejny z instrumentów dodanych w znowelizowanej ustawie to kontrola wykonywania obowiązków nałożonych przepisami art. 21 i 22b. Obecnie obowiązująca ustawa przewiduje przepisy karne odnoszące się do naruszenia obowiązków nałożonych ustawą. Nie zawiera ona jednak dokładnie określonego mechanizmu kontroli, przez co nie jest ona wystarczająco skuteczna. Celem wypełnienia tej luki w Rozdziale 4e ustawodawca wskazał podmioty, których obowiązkiem i uprawnieniem ma być weryfikacja nałożonych ustawowo obowiązków, w ramach ich właściwości. Ilość i rodzaj tych podmiotów został ustalony przy uwzględnieniu liczby podmiotów, w których kontrola będzie dokonywana oraz ich charakteru. Istotne znaczenie ma uwzględnienie wśród nich Państwowej Inspekcji Pracy, która przy dokonywaniu kontroli należących do niej zadań, ma możliwość weryfikacji także zgodności działania danej jednostki z przepisami ustawy.²⁰

Modyfikacji uległa również definicja członka rodziny (Rozdział 3 art. 21 ust. 11 po nowelizacji) i wskazano, że do kręgu tego należą osoba spokrewniona, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek. Tym samym nastąpiła zmiana w tym zakresie w art. 21 i uchylono ustęp 3. Jednocześnie ustawodawca uzupełnił art. 21 o ustępy 1–8. Tego rodzaju rozwiązanie ma umożliwić wzmocnienie weryfikacji wymogów do pracy z dziećmi, w tym osób, które są cudzoziemcami bądź obywatelami polskimi i zamieszkiwały za granicą. Sprawdzenie takich osób czy nie były karane za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności jest utrudnione, ponieważ nie figurują one w Rejestrze sprawców na tle seksualnym, czy też Krajowym Reje-

¹⁹ Ibidem, s. 34–35.

²⁰ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 36.

strze Karnym. Ustawodawca zdecydował również, że skuteczność kontroli wymaga nałożenia obowiązków jednocześnie na pracodawcę oraz pracownika, o czym była już wcześniej mowa, co do zatrudnianych przez nich osób mających pracować z małoletnimi. Regulacja ta wpłynęła tym samym na obowiązki pracodawcy dotyczące sprawdzania czy osoba zgłaszająca gotowość pracy znajduje się w Rejestrze, natomiast osoba taka ma obowiązek przedstawić informację w zakresie przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności z rejestrów karnych państw zamieszkania, w którym przebywała lub których jest obywatelem, a gdy nie jest to możliwe złożyć oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej.²¹

Zmiany objęły także przepisy karne ustawy. Mianowicie osoba, która dopuszcza do pracy z małoletnimi osobę, której dane są zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym dopuszcza się rażącego naruszenia obowiązków. Ustawodawca zdecydował, że czyn tego rodzaju jest traktowany jako przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Mając na uwadze, że dane o skazaniach cudzoziemców bądź osób będących obywatelami polskimi ale zmieniającymi państwo zamieszkania, mogą nie być umieszczone w rejestrze sprawców przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, wprowadzono zmianę wiedzy o prawomocnym skazaniu osoby podejmującej pracę w innym państwie za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności.²²

Wprowadzenie obowiązku posiadania Standardów Ochrony Małoletnich przez pracodawców zatrudniających w prowadzonych instytucjach osoby, do których zadań należy opieka nad małoletnimi, o czym była mowa wyżej skutkuje w razie zaniechanie tego obowiązku penalizacją jako wykroczenie, bowiem zignorowanie tego wymogu nie może być bezkarne. Zagrożenie karą zależy od stopnia społecznej szkodliwości tego czynu. Formy kary przewidziane w nowej ustawie wynikają z wprowadzonego art. 24a, który daje sądowi podstawę, w razie skazania za przestępstwo, o którym mowa w art. 23b, możliwość ukarania za wykroczenie z art. 22 ust. 2 i art. 23a poprzez orzeczenie środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć 30 000 złotych w przypadku przestępstw, a w przypadku wykroczenia 10 000 zł.²³

Zmiana wprowadzona do ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz.U z 2022 r. poz. 1614, z 2023 r. poz. 1523) ma charakter wynikowy i polega na przyznaniu PIP uprawnień do sprawdzania, w trakcie przeprowadzanych przez nią kontroli, czy zatrudniając pracownika, który wykonuje obowiązki związane z opieką nad małoletnimi, wychowaniem, edukacją, rozwojem duchowym małoletnich, uprawianiem przez nich sportu, rekreacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub rozwijaniem przez nich zainteresowań pracodawca posiadał informacje, czy dane takiej osoby są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczo-

²¹ Ibidem, s. 36–37.

²² Ibidem.

²³ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 37.

nym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze, bądź czy posiada politykę ochrony małoletnich.²⁴

WNIOSKI

Dokonana nowelizacja ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. z 2020 r. poz. 1359 ze zm., dalej jako k.r.o.) swoim zasięgiem objęła nie tylko zmiany w przedmiotowej ustawie, ale także w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm., dalej jako k.p.c.), ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm., dalej jako k.p.k.), ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 127, dalej jako k.k.w.), ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 217, ze zm., dalej jako u.s.p.), ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249, dalej jako u.p.p.r.), ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1614, dalej jako u.p.i.p.) oraz ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 31).²⁵

Wprowadzone zmiany mają na celu podwyższenie standardów uczestnictwa małoletnich w procedurach sądowych, wzmocnienie ich ochrony, w tym ochrony systemowej przed skrzywdzeniem, a także dążenie do podwyższenia poziomu poszanowania praw osób z niepełnosprawnością. Dokonane regulacje są wynikiem prowadzonych na bieżąco prac, których przedmiotem była analiza aktualnie obowiązujących rozwiązań celem ustalenia ich skuteczności i efektywności, a także dążenie do stworzenia regulacji, które pozwolą przygotować wymiar sprawiedliwości na pomoc dla uczestników o szczególnych potrzebach poprzez zapewnieniem im godnych warunków, mając na uwadze ich sytuację indywidualną oraz takich regulacji, które wpłyną na stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu ochrony małoletnich.

Zmiany wprowadzone do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie art. 99 kro dotyczące małoletnich mają na celu doprecyzowanie przepisów o reprezentacji małoletniego, przy jednoczesnej zmianie terminologii. W miejsce dotychczas funkcjonującego terminu „kurator” ustawodawca wprowadził określenie „reprezentant dziecka”, które ma oddawać rzeczywiste znaczenie tej instytucji.²⁶ Jednocześnie wprowadzona zmiana dookreśla obowiązki reprezentanta dziecka,

²⁴ Ibidem, s. 37–38.

²⁵ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa. 2023. s. 4–5.

²⁶ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 19.

w tym jego obowiązki względem dziecka, co pozwala na uzyskanie przez dziecko podmiotowości w postępowaniu. Dodatkowo wprowadzono nowe rozwiązania w zakresie zasad przyznawania wynagrodzeń reprezentantowi dziecka i ich wysokości w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U z 2022 r. poz. 1184, 1268) oraz ustawy z dnia 06 lipca 1982 o radcach prawnych (Dz. u z 2022 r. poz. 1166). Wprowadzenie w miejsce dotychczasowej instytucji „kuratora reprezentującego dziecko” instytucji „reprezentanta dziecka” ma na celu zniesienie trudności w praktyce stosowania prawa, a dotyczących częstego mylenia instytucji, o której mowa w art. 99 kro z kuratorami sądowymi, co może powodować u obywateli nierozumienie w zakresie tego jaka jest rola, zadania i cele kuratora reprezentującego dziecko. Istotnym jest więc wprowadzenie rozróżnienia oraz zaakcentowanie w nazwie instytucji, że ma ona polegać na reprezentowaniu dzieci a nie sprawowania nad nimi kurateli albo kontroli. Dlatego też nowa nazwa tzw. „reprezentant dziecka” ma w pełni odzwierciedlać znaczenie tej instytucji. W efekcie w art. 99–99³ kro dokonano zmian prawnych, których wynikiem jest wprowadzenie właśnie określenia „reprezentant dziecka”.²⁷ Poza tym reprezentant dziecka ma na mocy art. 99² § 4 kro zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których dowiedział się przy wykonywaniu czynności, za wyjątkiem wiarygodnych informacji dotyczących przestępstw popełnionych na szkodę dziecka. Reprezentant dziecka wykonując swoje obowiązki uzyskuje informacje na temat małoletniego jego stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i środowiska. Z uwagi na powyższe dodano przesłankę „zagrożenia dobra dziecka” jako dodatkową okoliczność pozwalającą na zwolnienie reprezentanta dziecka z tajemnicy wykonywanej funkcji, co pozwala mu na poinformowanie odpowiednich służb o sytuacji dziecka. Nowe regulacje prawne w postaci art. 99²a kro mają na celu jasne określenie, że sąd opiekuńczy ma czuwać nad sposobem wykonywania roli reprezentanta dziecka. Ponieważ reprezentant dziecka jest ustanawiany w sytuacji, gdy zgodnie z art. 98 § 2 kro, dziecko pozostające pod władzą rodzicielską swoich rodziców nie może być przez nich reprezentowane, tym samym instytucja ta ma gwarantować jak najwyższy poziom ochrony interesów osoby najmłodszej, a sąd opiekuńczy ma posiadać aktualną wiedzę o sposobie realizowania zadań reprezentanta dziecka. Ma to pozwolić sądowi opiekuńczemu czuwać nad działalnością reprezentanta dziecka i zaznajamiać się na bieżąco z jego działalnością. Jednocześnie instrumentem, który ma ułatwić kontrolę działalności reprezentanta przez Sąd opiekuńczy jest obowiązek reprezentanta dziecka do składania wyjaśnień we wszelkich sprawach należących do zakresu jego działalności oraz przedstawianie dokumentów związanych z jego działalnością (art. 99²a § 2 kro). Reprezentant dziecka ma więc obowiązek w terminach oznaczonych przez sąd opiekuńczy, nie rzadziej niż co dwa miesiące, składać temu sądowi sprawozdania dotyczące jego działalności, w szczególności o wszelkich dokonywanych czynnościach łączących się ze sprawą, również w zakresie zaskarżenia i wykonania orzeczenia oraz o obowiązkach określonych w art. 99³ kro związanych z jego działalnością.²⁸

²⁷ Ibidem, s. 21.

²⁸ Ibidem, s. 22.

Analizując powyższe rozwiązanie słusznym wydaje się wprowadzenie nowej regulacji jaką jest instytucja „reprezentanta dziecka”, której celem ma być ochrona małoletnich ofiar przemocy i ustanowienie go w osobie profesjonalnego pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny, bowiem profesjonalny pełnomocnik zapewni dziecku wsparcie procesowe i dostępność do organów wymiaru sprawiedliwości.²⁹ Udział profesjonalnego pełnomocnika jest szczególnie ważny w sprawach, w których małoletni pokrzywdzony jest świadkiem. Pomoc profesjonalnego specjalisty, który zna procedury ułatwia wykonywanie czynności z udziałem dzieci, chroniąc je przed wtórną wiktymizacją.³⁰ Również nadzór sądu opiekuńczego nad działalnością reprezentanta dziecka należy ocenić pozytywnie. Jednocześnie nadzór sądu opiekuńczego nad działalnością reprezentanta powinien być tak zorganizowany, aby sąd uzyskiwał regularne i realne informacje o sposobie reprezentowania dziecka w postępowaniu i jego wynikach. Kontrola sądu nie powinna ograniczać się jedynie do odbierania samych wyjaśnień i sprawozdań od reprezentanta dziecka. Nadzór powinien być rzeczywisty, a nie tylko formalny. Dlatego też na obecną chwilę trudno stwierdzić i ocenić, czy wprowadzony sposób nadzoru nad działalnością reprezentanta dziecka, bez możliwości na przykład wglądu do akt karnych, umożliwi wykrycie i stwierdzenie, że doszło do nieprawidłowości w reprezentowaniu dziecka w postępowaniu karnym.³¹ Może należałoby bardziej doprecyzować i dokładniej uregulować ten sposób nadzoru sprawowanego przez sąd opiekuńczy.

W tym miejscu należy jeszcze nawiązać do zmian w reprezentacji dziecka dokonanej w kpc, gdzie wprowadzono nową regulację prawną w postaci art. 584, która odnosi się do proceduralnego aspektu ustanawiania reprezentanta dziecka. W § 1 ww. regulacji prawnej nałożono na sąd opiekuńczy obowiązek niezwłocznego rozpoznania wniosku o ustanowienie reprezentanta dziecka, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu wniosku, natomiast w § 2 wskazano, że wyznaczenie reprezentanta dziecka będącego adwokatem albo radcą prawnym musi odbywać się z list reprezentantów dziecka.³² Rozwiązanie tego rodzaju wydaje się akurat trafne, z uwagi na fakt że powinno pozwolić na przyspieszenie procedury wyznaczania reprezentanta dziecka oraz uprościć przekazywanie sądowi opiekuńczemu informacji o adwokatach albo radcach prawnych, którzy będą gotowi pełnić tę rolę oraz będą spełniać określone kwalifikacje wskazane w art. 99¹ § 1 kro.³³

²⁹ Zob. opinia Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309. (dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>) s.2.

³⁰ Ibidem.

³¹ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa.04.07.2023 r. s. 7; pismo Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309.(dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>) s.4.

³² Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 26.

³³ Ibidem, s. 26–27.

Podobnie sytuacja przedstawia się we wprowadzonej regulacji w zakresie reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym po nowelizacji art. 51 kpk poprzez dodanie art. 51 § 2a. Wprowadza ona obowiązek organu prowadzącego postępowanie karne do zapewnienia osobie małoletniej prawa do odpowiedniej reprezentacji w trakcie całego postępowania. Jednocześnie obowiązkiem organu prowadzącego postępowanie jest wyznaczenie osoby właściwej do wykonywania tych obowiązków, w razie zaistnienia okoliczności określonych w kro i jej wyznaczenie przez sąd opiekuńczy w ciągu 3 dni od zaistnienia tych okoliczności, na wniosek sądu prowadzącego postępowanie lub prokuratora w postępowaniu przygotowawczym w oparciu o art. 99 § 1 kro.³⁴

W przedmiotowej regulacji sformułowanie dotyczące „zaistnienia okoliczności określonych w kro” wydaje się jednak zbyt ogólne. Należałoby zastanowić się nad jego dookreśleniem i doprecyzowaniem poprzez odniesienie go do sytuacji, w której żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską.³⁵ Jednocześnie jak wskazała w swojej opinii z dnia 06 czerwca 2023 r. Państwowa Komisja d/s Przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat, należy zastanowić się nad wprowadzeniem przepisu, który zobowiązywałby organ procesowy do obligatoryjnego ustanowienia profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata lub radcy prawnego dla małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem seksualnym, bez względu na to kto jest sprawcą tego przestępstwa.³⁶ Tego rodzaju rozwiązanie pozwoliłoby zarówno na wprowadzenie instytucji pozwalającej chronić małoletnich pokrzywdzonych przestępstwem w postępowaniu karnym przez profesjonalny i bezstronny podmiot w osobie adwokata lub radcy prawnego, jak też określić w jasny i klarowny sposób całą procedurę ustanowienia takiego reprezentanta dla małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem. Jednocześnie z uwagi na specyfikę postępowania karnego, w którym istotne znaczenie ma szybkie podejmowanie decyzji, organem zobowiązanym i właściwym do ustanowienia takiego reprezentanta dziecka byłby sąd karny działający w oparciu o przepisy tylko jednej ustawy.³⁷

Kolejne zmiany w kro dotyczą ustanowienia kuratora dla osoby z niepełnosprawnością. W tym przedmiocie ustawodawca dokonał modyfikacji art. 183 kro tak, aby jasno wynikał z niego obowiązek sądu dostosowania tej instytucji do potrzeb i warunków osoby z niepełnosprawnością. Wprowadzone rozwiązanie, które ma mieć na celu przede wszystkim niesienie pomocy osobie z niepełnosprawnością przy załatwianiu dotyczących jej spraw i ułatwienie jej załatwienia spraw ze względu na powstające z powodu niepełnosprawności trudności natury faktycznej, wydaje się jak najbardziej wskazane i potrzebne. Ma to znaczenie również

³⁴ Ibidem, s. 28.

³⁵ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa. 2023. s. 11–12.

³⁶ Ibidem, s. 12.

³⁷ Zob. opinia Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309. (dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>) s.4.

w kontekście przypadków, w jakich kurator taki może zostać ustanowiony. Kurator ustanowiony dla takiej osoby ma przede wszystkim wspierać ją w oparciu o umocowanie sądowe, natomiast osoba taka sama ma decydować o podjęciu określonych decyzji w swoich sprawach. Oczywiście zakres art. 183 kro ma na uwadze, także stan osłabienia umysłowego, którego przyczyną może być wiek, ale nie kwalifikuje się go jako choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego czy innego rodzaju zaburzeń psychicznych określających podstawy ubezwłasnowolnienia częściowego lub całkowitego.³⁸ Obowiązkiem kuratora ma być informowanie na bieżąco osoby z niepełnosprawnością o podejmowanych działaniach, wyjaśnianie jej stanu sprawy, wskazywanie możliwych rozwiązań, aby miała ona możliwość wyrazić swoją wolę, swoje preferencje w ramach podejmowanych decyzji, adekwatnie do każdego etapu załatwiania sprawy.³⁹

Analizując wprowadzoną regulację doszło do zmiany celu, dla którego zostaje ustanowiony taki kurator, bowiem obecnie ma on być wsparciem przy prowadzeniu określonej sprawy lub spraw określonego rodzaju, nie zaś pomagać w ich prowadzeniu. Poza tym dotychczas kodeks posługiwał się pojęciem „osoby niepełnosprawnej”, aktualnie zastąpiono ją pojęciem „osoby z niepełnosprawnością”. Tego rodzaju rozwiązanie nie jest konsekwentne z uwagi na fakt, że na przykład w art. 135 § 2 kro i w art. 183 § 2 kro ustawodawca używa pojęcia „osoby niepełnosprawnej”. Podobnie jest w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz U z 2021 poz. 573), gdzie występuje pojęcie „osoby niepełnosprawnej”, a nie „osoby z niepełnosprawnością”, co może budzić wątpliwości w praktyce stosowania prawa, co do rodzaju ustanowionego kuratora. Podobnie wątpliwości budzi czy zmiana celu, dla którego ustanawia się kuratora zostanie osiągnięta poprzez obecne sformułowanie przepisu w nowej ustawie, przy jednoczesnym założeniu, że zarówno pojęcie „pomocy” i „wsparcia” może być rozumiane tożsamo.⁴⁰

Nowa regulacja dokonana w kpc dotyczy procedury wysłuchania małoletniego, poprzez wskazanie osób uczestniczących w tej czynności, miejsca wysłuchania oraz przesłanek wysłuchania (art. 216¹ – 216² kpc i 576 § 3 kpc.⁴¹ W zakresie wysłuchania dziecka wprowadzone zmiany zdawkowo regulują kwestie dotyczące wysłuchania dziecka i miejsca przeprowadzenia takiego wysłuchania (poza salą rozpraw). Przede wszystkim istotne jest doregulowanie i dopracowanie powyższych przepisów ze względu na okoliczność, że wysłuchanie jest czynnością, która ma stanowić ustalenie stanowiska, woli i życzeń małoletniego dla celów rozstrzygnięcia sprawy, co

³⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 24.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa 2023. s. 7–8.

⁴¹ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 19.

stanowi uzasadnienie dla zastosowania wobec niego określonych kodeksowo reguł oraz jest niezbędne dla zapewnienia małoletniemu właściwych warunków, które pozwolą na jak największe obniżenie jego stresu związanego z sytuacją rodzinną.⁴² Drugi element dotyczy wysłuchania małoletniego tylko wówczas, gdy wyrazi on na to zgodę. Dodatkowo wysłuchanie dziecka może nastąpić tylko raz w toku postępowania, chyba że pojawią się nowe okoliczności, które będą wymagały ponownego wysłuchania, przy czym ponowne przesłuchanie będzie przeprowadzone przez ten sam sąd, chyba że będzie to niemożliwe lub sprzeczne z dobrem dziecka.⁴³ Uznać należy, że powinno się unikać niepotrzebnego powtarzania czynności z udziałem małoletnich. Ponieważ wysłuchanie zmierza do ustalenia opinii czy zdania dziecka w danej sprawie, powinno mieć ono formę rozmowy z małoletnim, która powinna być przeprowadzona w odpowiednich warunkach. Przy wysłuchaniu nie powinny poza sędzią być obecne inne osoby, w tym przede wszystkim rodzice małoletniego lub osoby je reprezentujące. W wyjątkowych przypadkach wskazany jest udział psychologa, co może wynikać z wieku dziecka (poniżej 8 lat), jakiś dysfunkcji rozwojowych lub problemów natury emocjonalnej. Wysłuchanie nie powinno podlegać rejestracji (nagrywaniu).⁴⁴ Jednocześnie przepisy dotyczące wysłuchania (art. 216¹ § 3 i 216² kpc) mają mieć odpowiednie zastosowanie do wysłuchania prowadzonego na podstawie art. 576 § 2 kpc.

Dokonując analizy wprowadzonych zmian wydaje się, że modyfikacji wymaga zasada wysłuchania dziecka tylko za jego zgodą, a także zakaz rejestrowania (nagrywania) przebiegu wysłuchania dziecka za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Wskazania wymaga że wysłuchanie, o którym mowa w art. 216¹ kpc nie stanowi wysłuchania w charakterze świadka, ale służy realizacji normy określonej w art. 72 ust. 3 Konstytucji RP, nakazującej organom władzy publicznej oraz osobom, odpowiedzialnym za dziecko obowiązek jego wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia jego zdania.⁴⁵ Ponadto sąd powinien posiadać środki umożliwiające wysłuchanie dziecka, jeżeli okazałoby się że powody odmowy wysłuchania mają charakter fikcyjny.⁴⁶ Kolejny aspekt dotyczy konieczności uzyskania zgody dziecka na wysłuchanie, co może budzić wątpliwości w zakresie określenia sposobu jej wyrażenia (formy). Poza tym, aby wysłuchanie miało miejsce, rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka musi na to pozwalać. Wprowadzone regulacje nie określają tym samym wieku dziecka, które można wysłuchać.⁴⁷ Natomiast jak wskazuje art. 12 kc do wyrażenia zgody na wysłuchanie dziecka wymagane powinno być ukończenie przez nie 13-ego roku życia.

⁴² Ibidem, s. 25.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem, s. 26.

⁴⁵ Zob. E. Stefańska w : „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany”. Tom I. Art. 1–477(16). (red.) M. Manowska Lex/el.2022. Art. 216¹; też A. Rutkowska, D. Rutkowski [w:] „Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany.” (red.) O.M. Piaskowska, LEX/el.2023. Art. 216¹.

⁴⁶ Zob. D. Wybrańczyk, „Sytuacja prawna małoletniego dziecka rozwodzących się rodziców”. Warszawa 2022. LEX. s. 58.

⁴⁷ Zob. w odpowiedzi na interpelację nr 15737 w sprawie wysłuchań informacyjnych małoletnich i przyjaznych pokojów przesłuchań dzieci z 31 października 2017 r. (<http://www.>

Problem, który wymaga również dopracowania na co wskazywano już wyżej, dotyczy zakresu utrwalania przebiegu wysłuchania dziecka. Rozważenia wymaga sposób utrwalenia wysłuchania czy powinno się sporządzać z niego tylko notatkę, ponieważ nagrywanie dziecka może narazić go na dodatkowy i niepotrzebny stres, a poza tym w obowiązującym aktualnie stanie prawnym brak jest podstaw prawnych do nagrywania, czy wysłuchanie powinno być jednak nagrywane, ponieważ jego brak może prowadzić do nieumyślnego zniekształcenia wypowiedzi dziecka.⁴⁸ Dlatego też ustawodawca powinien w tym zakresie dokonać wyboru z jednoczesnym doprecyzowaniem, co powinna zawierać taka notatka z wysłuchania małoletniego.⁴⁹ Dodatkowo powinien wskazać czy treść notatki bądź tylko jej wnioski mogą być udostępniane. Oznacza to, że powinno zostać wyraźnie określone kto ma dostęp do tej notatki i co zrobić w sytuacji, gdy np. pełnomocnicy stron zwracają się o udostępnienie akt sprawy w czytelni sądu. Brak również wyjaśnienia określenia „istotne okoliczności” będących uzasadnieniem dla dwukrotnego wysłuchania dziecka w „toku postępowania”. Na tym tle mogą się pojawić wątpliwości interpretacyjne dotyczące rozumienia pojęcia „toku postępowania”, a przede wszystkim czy dotyczy ono obu instancji.⁵⁰ Pomimo tego zasadą powinno być jednokrotne wysłuchanie dziecka. Użyte określenie „ten sam sąd” nie wskazuje jednoznacznie, by przepis dotyczył „tego samego składu sądu”. Wymagane jest więc doprecyzowanie, czy przez pojęcie „sądu”, które zostało użyte w art. 2161 k.p.c. należy rozumieć sędziego przewodniczącego (stosując „posiłkowo” art. 235 § 1k.p.c.), czy sędziego wraz z ławnikami (zob. art. 47 § 2 pkt 2 k.p.c.⁵¹), który to skład dotyczy spraw o rozwód małżonków będących rodzicami małoletniego dziecka. Tym samym wskazać

sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=7DE00E7C) zwrócono uwagę, że ustawodawca, odstępując od ścisłego określenia wieku małoletniego w art. 2161 § 1 k.p.c., wprowadził kryteria ocenne, odwołujące się do warunków i właściwości ściśle osobistych dziecka. W konsekwencji powołane przepisy są bardziej elastyczne od przepisów obowiązujących w procesie karnym.

⁴⁸ Zob. D. Szenkowski „Zasada fair trial w kontekście prawa do obrony i kontroli instancyjnej w postępowaniu przed sądem II instancji na przykładzie spraw rodzinnych i opiekuńczych w Polsce” [w:] „Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany.” 2019. (red.) G. Jedrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019. D. Szenkowski „opowiada się za bezwzględnym nagrywaniem wysłuchania dziecka z uwagi na niezetelność tych czynności procesowych.” s. 395.

⁴⁹ Zob. D. Wybrańczyk „Instytucja wysłuchania małoletniego przed sądem w sprawach go dotyczących.” Zeszyty Prawnicze BAS 2020. nr 2. „Wskazuje się, że notatka ta powinna obejmować wnioski z rozmowy, które nie odnoszą się do szczegółów wypowiedzi dziecka, mogących wciąć je w konflikt rodzinny. Wnioski te mogą być udostępnione stronom.” s. 58.

⁵⁰ Zob. W uzasadnieniu do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2022 r. poz. 2140)(s. 25) projektodawca wskazał, że: analogicznie do postępowania karnego, przyjął zasadę, że wysłuchanie dziecka może nastąpić tylko raz w toku postępowania. Trzeba jednak zauważyć, że k.p.k. nie posługuje się pojęciem „toku postępowania” w kontekście przesłuchania dziecka. Por. np. art. 185a ust. 1 k.p.k., który stanowi wyłącznie o tym, że dziecko przesłuchuje się „tylko raz”.

⁵¹ Zob. S. Burdziej „Badanie idei przyjaznego wysłuchania dziecka – raport z analizy wywiadów pogłębionych. Opracowanie cząstkowe w ramach projektu prowadzonego przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości pt. Praktyka sądowa w zakresie wysłuchiwanie małoletnich w postępowaniach cywilnych w kontekście idei przyjaznego wysłuchiwanie dziecka”, Warszawa 2015. S. Burdziej „przedstawia postulaty dotyczące „instytucji” wysłuchania dziecka, wśród nich m.in. postulat doprecyzowania, że wysłuchania małoletniego dokonuje sędzia wyznaczony, ponieważ obecne sformułowanie „sąd” implikuje –

należy, że obowiązujące przepisy dotyczące wysłuchania małoletniego dziecka są niekompletne i chociaż nowelizacja wprowadziła nowe rozwiązania to jednak nie wyeliminowała w pełni wszystkich wątpliwości, które mogą pojawić się w praktyce w związku z wysłuchaniem dziecka. Wprowadzone regulacje będą również w ograniczonym zakresie miały (poprzez odesłanie zawarte w art. 576 § 3 k.p.c.) zastosowanie w przypadku, o którym mowa w art. 576 § 2 k.p.c. (postępowanie nieprocesowe), który reguluje wysłuchanie dziecka w sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka. Zastosowania w tym przypadku nie znajdzie zasada wysłuchania dziecka tylko za jego zgodą. W efekcie dojdzie do powtórzenia normy o wysłuchaniu dziecka poza salą posiedzeń (obecny art. 576 § 2 k.p.c. oraz wprowadzony art. 216² § 1 k.p.c.).⁵²

Kolejna zmiana jaka została wprowadzona do kodeksu karnego wykonawczego dotyczy konieczności zagwarantowania osobom pokrzywdzonym przestępstwami o ciężkim charakterze oraz osobom małoletnim prawa do uzyskania informacji w sytuacji, gdy skazany sprawca popełnionego na ich szkodę przestępstwa, odbywający karę pozbawienia wolności, ma zostać zwolniony. Rozwiązanie tego rodzaju zasługuje akurat na aprobatę, bowiem pozwoli uniknąć zaskoczenia osób pokrzywdzonych ewentualną obecnością sprawcy na wolności, a dzięki temu wzmocni ich poczucie bezpieczeństwa. Dotyczy to przede wszystkim sprawców skazanych w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego⁵³ lub w art. 207 Kodeksu karnego⁵⁴. Jednocześnie zawiadomienie w powyższym zakresie jak była mowa wcześniej ma następować z urzędu, chyba że pokrzywdzony sam oświadczy, iż z takiego uprawnienia rezygnuje (art. 168a § 2a k.k.w.). Pokrzywdzony jest informowany o możliwości uzyskania pomocy wraz z danymi podmiotów, które takiej pomocy mogą udzielić (dodany art. 168a § 2b k.k.w.).⁵⁵ Zmiana ta daje nadzieję na wzmocnienie poziomu bezpieczeństwa pokrzywdzonych.

w przypadku składów trzyosobowych – konieczność przeprowadzenia wysłuchania w gronie co najmniej trzech osób dorosłych, co jest stresujące dla dziecka, a także niepotrzebnie absorbuje orzeczników.” s. 16–17

⁵² Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)” Warszawa 2023, s. 11

⁵³ Zob. Rozdział XXV ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm. dalej jako k.k.) dotyczy przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

⁵⁴ Zob. Artykuł 207 k.k. stanowi, że: § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

⁵⁵ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)” Warszawa 2023, s. 12

Zmiana dokonana w ustawie - Prawo o ustroju sądów powszechnym stanowi uzupełnienie obecnego uregulowania art. 82a ust. 3 tej ustawy. Dotyczy ona zestawu szkoleń, jakie obligatoryjnie powinny zostać wprowadzone dla sędziów orzekających w sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Powyższe rozwiązanie wydaje się słuszne z uwagi na odpowiedzialność jaka ciąży na sędziach rodzinnych, którzy powinni być właściwie przygotowani i stale podnosić swoje kwalifikacje w zakresie orzekania w sprawach rodzinnych dotyczących małoletnich pokrzywdzonych. Tego rodzaju rozwiązanie daje potencjalną szansę, że dzięki takim szkoleniom wzrośnie świadomość sędziów rodzinnych w zakresie wiedzy i umiejętności zawodowych potrzebnych przy prowadzeniu czynności z osobami, które nie ukończyły 18 lat, a także w zakresie rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka oraz zabezpieczenia interesu dziecka w przypadku konfliktu między rodzicami lub opiekunami.⁵⁶ Powyższa zmiana odpowiada pojawiającym się w literaturze postulatów dotyczącym rozszerzania wiedzy sędziów z zakresu nauk społecznych i medycznych⁵⁷, a także aby wzmocnić wysiłek poprzez wspieranie sędziów pomocą ze strony ekspertów z danej nauki poprawnej.

Zmiana w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadzająca kwestionariusz oceny ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, który stanowi narzędzie pomocy dla służb socjalnych w zakresie usprawnienia procedowania służb przy stosowaniu art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wydaje się potrzebnym i trafnym rozwiązaniem. Ma on służyć przede wszystkim prawidłowej diagnozie w zakresie stanu i sytuacji dziecka i na tej podstawie oszacowania ryzyka zagrożenia lub zdrowia, co dla służb stanowiłoby duże ułatwienie przy podejmowaniu decyzji dotyczących dziecka. Wprowadzenie kwestionariusza, który został opracowany przy wsparciu prawników, psychologów i lekarzy i zawiera zestaw pytań dotyczących stanu małoletniego ma na celu ułatwienie i usprawnienie podjęcia przez organy właściwych decyzji, co do sytuacji małoletniego pokrzywdzonego. Nie stoi to na przeszkodzie poczynieniu dodatkowych ustaleń przez służby. Ponieważ pracownicy socjalni pomimo wprowadzonej zmiany nadal będą mieli prawo samodzielnie podejmować decyzje, kwestionariusz ma być dla nich jedynie narzędziem wspomagającym przy dokonywaniu oceny sytuacji.⁵⁸ W ocenie ustawodawcy wprowadzenie przedmiotowej regulacji ma pozwolić na zapewnienie jednakowego standardu ochrony małoletnich w skali kraju i porównywalny poziom podejmowania interwencji, bez względu czy decyzje podejmuje osoby z większym czy z mniejszym doświadczeniem.⁵⁹ Ma to rów-

⁵⁶ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)” Warszawa 2023, s. 13

⁵⁷ Zob. M. Arczewska „Społeczne role sędziów rodzinnych – wyniki badań własnych. Rodzina i Prawo”. 2007, nr 3, s. 21; J. Słyk „Family Justice in Poland: An Outline of the Problem Situation and the Optimum Reform Direction, Prawo w Działaniu”. 2019, nr 38, s. 62

⁵⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 29.

⁵⁹ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 29.

niez wpłynąć na obniżenie ryzyka związanego z podjęciem przez służby błędnej decyzji, co mogłoby doprowadzić do ewentualnej odpowiedzialności dyscyplinarnej. Tego rodzaju rozwiązanie spotkało się również z pozytywną oceną ze strony Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który uznał, że „kompleksowość w zakresie oceny ryzyka stanowi element, który powinien być cechą charakterystyczną dla każdego oficjalnego dochodzenia i jest istotny także w sprawach z zakresu przemocy domowej”.⁶⁰

Analizując powyższą regulację wskazać należy, że pomimo faktu, że samo wprowadzenie przedmiotowej instytucji zasługuje na pełną aprobatę to pojawia się jeden aspekt, który wymaga dopracowania. Mianowicie przepis dotyczący kwestionariusza ryzyka nie określa jego „funkcji” w procedurze przewidzianej w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Brak jest jednocześnie informacji kiedy przedmiotowy kwestionariusz powinien być wypełniony i jaką rolę ma pełnić w podjęciu decyzji o odebraniu dziecka z rodziny. Użyte we wprowadzonej regulacji pojęcie wskazujące, że powyższy kwestionariusz to „narzędzie służące prawidłowej diagnozie stanu i sytuacji dziecka, które zapewni jednakowy standard ochrony małoletnim w skali kraju i porównywalny poziom podejmowanych interwencji” wymaga doprecyzowania i uściślenia w zakresie pojęcia „diagnozy” i „poziomu podejmowanych interwencji”.⁶¹

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym wprowadziła rozszerzenie jej przedmiotu na „ochronę małoletnich” i ma na celu kompleksową dbałość o bezpieczeństwo osób poniżej 18 roku życia. Wprowadzona zmiana obejmuje obok szczególnych środków ochrony przed przestępczością seksualną, także katalog szczególnych środków ochrony małoletnich. Wśród wprowadzonych środków, co było już wyżej wskazywane wyróżnić należy: ocenę ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej na szkodę osoby małoletniej; Politykę Ochrony Małoletnich; analizę zdarzeń, w wyniku których małoletni na skutek działania rodzica bądź opiekuna prawnego lub faktycznego poniósł śmierć lub doznał ciężkich obrażeń ciała; kontrolę wykonywania obowiązków. Ponadto nowelizacja wprowadziła ustawową podstawę prawną dla Krajowego planu przeciwdziałania przemocy oraz Krajowego planu przeciwdziałania przestępstwom przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich oraz Międzyresortowy zespół. Tego rodzaju rozwiązanie powinno pozwolić na skuteczne i efektywne zaangażowanie w system ochrony małoletnich poszczególnych podmiotów i jednocześnie wzmocnić nadzór nad wykonywaniem przez nie nałożonych obowiązków.⁶² Analizując tą regulację zastanowić się należy jedynie czy wszystkie wprowadzone zmiany, w tym dotyczące „Standardów Ochrony Małoletnich” powinny znaleźć się akurat w ustawie o prze-

⁶⁰ Zob. Wielka Izba Sprawa Kurt przeciwko Austrii (skarga numer nr 62903/15). Wyrok z dnia 15 czerwca 2021 r. (dostęp online: etpcz.ms.gov.pl)

⁶¹ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa 2023, s. 13–14.

⁶² Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa 2023, s. 14.

ciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, która ma na celu poddanie sprawców przestępstw seksualnych kontroli, nawet po odbyciu przez nich orzeczonych kar.⁶³

Kolejny aspekt dotyczy „Oceny ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej na szkodę osoby małoletniej”, gdzie wskazano w art. 22a ust. 1 u.p.z.p.s., że „w sprawach o przestępstwa wymienione w art. 199 - 200b Kodeksu karnego oraz 202 Kodeksu karnego, organ prowadzący postępowanie karne zasięga opinii biegłego seksuologa, psychiatry oraz psychologa w celu ustalenia czy zachodzi ryzyko ponownego popełnienia przez oskarżonego tego rodzaju przestępstwa”, jednocześnie w ust. 2 wskazano, że „w sporządzonej opinii biegli wskazują czy u oskarżonego występują zaburzenia preferencji seksualnych lub zaburzenia psychiczne oraz czy zachodzi konieczność korzystania przez niego z terapii lub innych form leczenia, a jeśli tak określają ich rodzaj.” W tym zakresie zastrzeżenie budzi fakt, że ustawodawca ograniczył stosowanie ww. przepisów tylko do art. 199–200b i art. 202 k.k., a pominął chociażby art. 197 § 3 pkt. 2 k.k., w sytuacji gdy w rozumieniu przepisów ustawy przestępstwa na tle seksualnym obejmują przestępstwa przeciwko wolności seksualnej wymienione w rozdziale XXV k.k., z wyłączeniem przestępstw określonych w art. 201 k.k., 202 § 1 k.k., 202 § 3 k.k., 202 § 4a k.k., 202 § 4b k.k., 202 § 4c k.k. oraz 204 § 1 i 2 k.k.. Oczywiście wprowadzenie szacowania ryzyka ponownej przestępczości jest w pełni uzasadnione, z uwagi na fakt że konsekwencją ustalenia ryzyka powrotu do przestępstwa powinno być każdorazowe podjęcie właściwych i odpowiednich działań oraz interwencji resocjalizacyjnych i korekcyjnych wobec sprawcy. Jednakże wydaje się, że lepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie do kpk obowiązku w zakresie badania psychiatrycznego i seksuologicznego wobec każdego sprawcy przestępstwa seksualnego na szkodę dziecka. Wprowadzenie obligatoryjnego obowiązku sporządzenia opinii z zakresu seksuologii i psychiatrii pozwoliłoby na ustalenie i zastosowanie wobec sprawcy przestępstwa odpowiednich środków karnych i zabezpieczających, a także mogłoby stanowić dodatkową pomoc przy dokonywaniu kwalifikacji skazanego do właściwego oddziału jednostki penitencjarnej.⁶⁴ Należałoby zastanowić się także nad wprowadzeniem do ustawy definicji „działalności”, o której mowa w art. 7 pkt. 2 ust. 7. Dokładne określenie zakresu i formy tej działalności pozwoliłoby na zidentyfikowanie wszystkich osób, które powinny podlegać obowiązkowemu sprawdzeniu przez potencjalnego pracodawcę w rejestrach, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Jak słusznie wskazała w swojej opinii Państwowa Komisja d/s przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat doprecyzowanie pojęcia „działalności” pozwoli na usunięcie pojawiających się wątpliwości interpretacyjnych w zakresie stosowania art. 21 w/w ustawy. Jednocześnie potrzebnym wydaje się wprowadzenie obowiązku przedłożenia informacji

⁶³ Zob. Opinia Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309. (dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>) s.8.

⁶⁴ Ibidem, s. 8–9.

z rejestru karnego przez osobę, z którą ma być nawiązany stosunek pracy bądź która ma być dopuszczona do działalności związanej z wszechstronną opieką nad dziećmi.⁶⁵ Na marginesie wskazać należy, że istnieje już wiele placówek, które mają już opracowane standardy oraz procedury ochrony małoletnich, co sugeruje raczej zapewnienie ich faktycznego przestrzegania i uszczelnienie systemu między innymi poprzez przepływ informacji, niż skupienie się tylko na czynnościach techniczno-dokumentacyjnych.⁶⁶

Regulacja w zakresie wprowadzonej „Analizy zdarzeń, w wyniku których małoletni na skutek działania rodzica bądź opiekuna prawnego lub faktycznego poniósł śmierć lub doznał ciężkich obrażeń ciała” dokonywana przez zespół ekspertów celem sporządzenia raportu zawierającego ewentualne zalecenia, które mają usprawnić system i zmniejszyć ryzyko wystąpienia tego rodzaju zdarzeń w przyszłości, wydaje się słusznym i potrzebnym rozwiązaniem. Ma ona służyć wprowadzeniu ustawowego obowiązku raportowania przypadków związanych z krzywdzeniem dzieci ze skutkiem śmiertelnym lub zakończonych ciężkimi uszkodzeniami ciała. Jej pierwowzorem ma być zagraniczny tzw. Serious Case Review (SCR) czy Child Safeguarding Practice Reviews (CSPR).⁶⁷ W Polsce były podejmowane już wcześniej próby wprowadzenia podobnych rozwiązań, w których zakładano udział Rzecznika Praw Dziecka, ale we wprowadzonej regulacji został on pominięty.⁶⁸ Dlatego też słusznym wydaje się doprecyzowanie regulacji w zakresie na przykład składania raportów wyników analiz Rzecznikowi Praw Dziecka, a także określenie zakresu współdziałania zespołu z Państwową Komisją d/s przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat. Pojawiają się nawet postulaty, aby to właśnie Państwowa Komisja d/s przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat dokonywała analizy zdarzeń, w wyniku których małoletni na skutek działania rodzica bądź opiekuna prawnego lub faktycznego poniósł śmierć lub doznał ciężkich obrażeń ciała.⁶⁹ W art. 22i ust. 1 u.p.z.p.s. wskazano jeszcze, że „Każdy organ obowiązany jest przedstawić na żądanie Zespołu ekspertów w oznaczonym terminie i miejscu dokument lub akta znajdujące się w jego posiadaniu i stanowiące dowód faktu istotnego dla przeprowadzenia analizy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne, natomiast ust. 2 wskazuje, że „o ile jest to konieczne

⁶⁵ Zob. Opinia Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309. (dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>) s.9.

⁶⁶ Zob. W dyskusji publicznej wskazuje się, że należy budować kulturę komunikacji i odpowiedzialności zarówno indywidualnej, jak i instytucjonalnej za bezpieczeństwo dzieci oraz zwracać uwagę na szybki przepływ informacji między instytucjami.

⁶⁷ Zob. J. Górczowska „Znaczenie mechanizmu Serious Case Reviews dla systemowej ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Jak jego wprowadzenie może wspomóc budowanie w Polsce szerokiego systemu ochrony dzieci?, *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*”. 2022, vol. 20. nr 3. s. 153. Rozwiązania przyjęte w innych państwach opisuje G. Kühn „Przypadki krzywdzenia dzieci ze skutkiem śmiertelnym. *Dziecko krzywdzone*”. 2010. nr 3 (32), s. 19 i n.

⁶⁸ Zob. K. Katana „Miejsce systemowej analizy przypadków śmierci dzieci w polskim porządku prawnym. Uwagi na gruncie prac legislacyjnych i istniejących uregulowań. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*.” 2022. vol. 21. nr 3. s. 144 i n.

⁶⁹ Ibidem, s. 153 i n.

dla przeprowadzenia analizy, zespół ekspertów ma prawo: a) przeprowadzenia wysłuchania osób pełnoletnich posiadających informacje o okolicznościach istotnych dla sprawy; b) dokonania oględzin miejsca, rzeczy oraz dokumentów. W uzasadnieniu do ustawy podkreślono, że brak takiego uprawnienia unicestwiłby ideę powołania zespołu. Artykuł ten budzi jednakże wątpliwości, z uwagi na fakt że chodzi o konieczność ochrony innych informacji niż informacje niejawne.⁷⁰

W art. 22k ust. 1 u.p.z.p.s. wprowadzono przyjęcie przez Radę Ministrów Krajowego planu przeciwdziałania przemocy na szkodę osób małoletnich oraz Krajowego planu przeciwdziałania przestępstwom przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich. Opracowanie planów ma być realizowane przez Zespół do spraw ochrony małoletnich jako organ pomocniczo-doradczy Ministra Sprawiedliwości. Powołanie dwóch zespołów ekspertów, z których pierwszy ma dokonywać analizy przyczyn zdarzenia, na skutek którego będącego wynikiem czynu zabronionego określonego w Kodeksie karnym, popełnionego przez rodzica bądź opiekuna prawnego lub faktycznego, małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkich obrażeń ciała, a drugi zespół ma być organem pomocniczym oraz opiniodawczo-doradczym Ministra Sprawiedliwości i zajmować się opracowaniem Krajowych planów oraz monitorowaniem ich wdrażania, analizą rozwiązań legislacyjnych mających na celu ochronę dzieci oraz sporządzaniem sprawozdań z realizacji Krajowych planów, wydaje się być właściwym i dobrym rozwiązaniem, pozwalającym na lepsze monitorowanie i kontrolowanie zdarzeń będących czynami zabronionymi, a popełnionych na szkodę małoletnich. Pojawia się jednak pytanie czy faktycznie wymagane i niezbędne jest powołanie nowego organu pomocniczego, zamiast wykorzystanie i usprawnienie działalności już istniejących i funkcjonujących organów. Drugi aspekt dotyczy pojawiających się wątpliwości w zakresie pozostawienia otwartego katalogu zadań zespołu do spraw ochrony małoletnich, co może utrudnić w przyszłości ich właściwe wykonywanie.⁷¹

Zmiana dokonana w zakresie art. 21 u.p.z.p.s. zakłada rozbudowanie zawartego w nim obowiązku informacyjnego⁷², co według uzasadnienia do ustawy ma umożliwić wzmocnienie weryfikacji spełniania wymogów do pracy z dziećmi.

⁷⁰ Zob. Opinia Prezesa Urzędu Ochrony Danych osobowych z dnia 9 czerwca 2023 r.- tam szerzej o tym i innych wątpliwościach pojawiających się w projekcie ustawy na tle zagadnienia ochrony danych osobowych <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/79464CCFC1C40ACAC12589C9003341E6/%24File/3309-004.pdf>

⁷¹ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa.2023. s. 18–19.

⁷² Artykuł ten stanowi, że: 1. Przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi pracodawcy lub inni organizatorzy w zakresie takiej działalności są obowiązani do uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. 2. Wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane przed dopuszczeniem do działalności, o której mowa w ust. 1, rodziny małoletniego lub osoby znanej rodzicom małoletniego osobiście i wykonywanej w stosunku do własnych małoletnich dzieci lub małoletnich dzieci znajomych. 3. Przez rodzinę, o której

Nałożono nim obowiązek przedłożenia pracodawcy lub organizatorowi prowadzącym działalność w zakresie wszechstronnej opieki nad małoletnimi informacją, czy dane osoby przez nich zatrudniane do pracy z małoletnimi są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze, bądź czy posiada politykę ochrony małoletnich. Zwolnienie z powyższego obowiązku dotyczy tylko osoby znanej rodzicom małoletniego osobiście lub małoletnich dzieci znajomych (art. 21 ust. 2 u.p.z.p.s.). Wprowadzone rozwiązanie ma w ocenie ustawodawcy skutkować koniecznością realizacji procedury informacyjnej przez rodziców małoletniego będących pracodawcami, w sytuacji gdy będą chcieli zatrudnić jako pracodawcy osobę nie będącą członkiem rodziny ale sobie znaną do opieki nad dzieckiem. Rozbudowie uległ również przepis karny stanowiący ochronę tego obowiązku (art. 23 ust. 2 u.p.z.p.s.).⁷³ Przedmiotowe rozwiązanie wydaje się jak najbardziej potrzebne, bowiem jego celem ma być wzmocnienie kontroli i weryfikacji danych osób mających styczność w zakresie zawodowym z małoletnimi.

Kontrolę w powyższym zakresie co do sprawdzania, czy zatrudniając pracownika wykonującego obowiązki związane z opieką nad małoletnimi, wychowaniem, edukacją, rozwojem duchowym małoletnich, uprawianiem przez nich sportu, rekreacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub rozwijaniem przez nich zainteresowań, pracodawca uzyskał informacje, czy jego dane są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze, bądź czy posiada politykę ochrony małoletnich prowadzi Państwowa Inspekcja Pracy. Przedmiotowa zmiana ma charakter wynikowy. Zdaniem ustawodawcy taka kontrola nałożonych obowiązków będzie realna i będzie z korzyścią dla małoletnich, nie będzie też stanowić obciążenia dla PIP. Ma to wynikać z faktu, że będzie ona realizowana łącznie z tymi obowiązkami, jakie wynikają z aktualnych obowiązków i uprawnień PIP.⁷⁴

Reasumując wskazać należy, że sama nowelizacja ustawy i wprowadzenie nowych form i mechanizmów ochrony małoletnich wydaje się zasługiwać na uwzględnienie i aprobatę, chociaż wiele z wprowadzonych regulacji wymaga dopracowania i uszczelnienia w zakresie pojawiających się wątpliwości, co zostało powyżej podniesione. Owszem należy pochwalić samo założenie ustawodawcy, który w swoim zamyśle chciał doprowadzić do poszerzenia regulacji w zakresie

mowa w ust. 2, należy rozumieć osoby spokrewnione albo osoby niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku oraz wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

⁷³ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2020 r. poz. 1359 i z 2023 r. poz. 2140) s. 37.

⁷⁴ Zob. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa.2023.s. 20.

udziału małoletnich w postępowaniu sądowym, a także wzmocnić ich ochronę, w tym systemową ochronę przed krzywdzeniem oraz podwyższyć poziom poszanowania praw osób z niepełnosprawnością, jednakże jak zostało wyżej podniesione nie wszystkie zmiany zabezpieczają w wystarczającym stopniu prawa małoletniego, a niektóre z wprowadzonych instytucji mogą budzić rozbieżności w praktyce ich stosowania. Co prawda nowa regulacja obowiązuje od niedawna, a część z przyjętych rozwiązań zacznie dopiero obowiązywać od lutego 2024 r., więc nie sposób w chwili obecnej ocenić, na ile skuteczne i prawidłowe będą jej unormowania, ale mając świadomość że wiele z nich wymaga dopracowania powinno się podjąć na bieżąco kroki w celu ich doregulowania, aby uniknąć wątpliwości na przyszłość przy ich stosowaniu w konkretnej sytuacji i aby ich zastosowanie przyniosło zamierzane przez ustawodawcę efekty. Przede wszystkim, aby zatrzymać przemoc wobec najmłodszych.

BIBLIOGRAFIA:

- Arczewska Magdalena „Społeczne role sędziów rodzinnych – wyniki badań własnych. Rodzina i Prawo”. 2007. nr 3.
- Bieja Magdalena „Ile dzieci w Polsce doświadcza przemocy w rodzinie?”. (dostęp online: <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/ile-dzieci-w-polsce-doswiadcza-przemocy-w-rodzinie/>)
- Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu „Ocena skutków prawnych regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3309)”. Warszawa. 2023 (dostęp online: <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3309>)
- Boguska Patrycja „Przemoc wobec dzieci. Czy „Lex Kamilek” wprowadzi realną zmianę?”. Kancelaria adwokacka Kopeć Zaborowski. 2023 (dostęp online: <https://www.wprost.pl/amp/11300629/przemoc-wobec-dzieci-czy-lex-kamilek-wprowadzi-realna-zmiane.html>.)
- Burdziej Stanisław „Badanie idei przyjaznego wysłuchania dziecka – raport z analizy wywiadów pogłębionych”. Opracowanie cząstkowe w ramach projektu prowadzonego przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości pt. „Praktyka sądowa w zakresie wysłuchiwanie małoletnich w postępowaniach cywilnych w kontekście idei przyjaznego wysłuchiwanie dziecka”. Warszawa 2015.
- Fratia. wPolityce.pl „Lex Kamilek gotowe. Prezydent podpisał nowelizację Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, która wzmocni ochronę dzieci” (dostęp online: <https://wpolityce.pl/spoleczenstwo/657190-prezydent-duda-podpisal-nowelizacje-lex-kamilek>)
- Gorczowska Joanna „Znaczenie mechanizmu Serious Case Reviews dla systemowej ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Jak jego wprowadzenie może wspomóc budowanie w Polsce szerokiego systemu ochrony dzieci?” Dziecko Krzywdzone. Teoria. badania. Praktyka 2022. vol. 20. nr 3.
- Katana Katarzyna „Miejsce systemowej analizy przypadków śmierci dzieci w polskim porządku prawnym. Uwagi na gruncie prac legislacyjnych i istniejących uregulowań.” Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka.” 2022. vol. 21. nr 3.
- Kühn Gabriela „Przypadki krzywdzenia dzieci ze skutkiem śmiertelnym” Dziecko krzywdzone 2010. nr 3 (32).

- Opinia Państwowej Komisji ds. Przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 z dnia 06 czerwca 2023 r. Druk nr 3309. (dostęp online: <file:///C:/Users/HP/Downloads/3309-003.pdf>)
- Opinia Prezesa Urzędu Ochrony Danych osobowych z 9 czerwca 2023 r. (dostęp online: <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/79464CCFC1C40ACAC12589C9003341E-6/%24File/3309-004.pdf>)
- Rutkowska Aleksandra, Rutkowski Dariusz [w:] *„Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany.”* (red.) O.M. Piaskowska, M. Kuchnio, A. Majchrowska, K. Panfil, J. Parafianowicz, A. Partyk, A. Turczyn, A. Rutkowska, D. Rutkowski. LEX/el.2023. Art. 216¹.
- Słyk Jerzy *„Family Justice in Poland: An Outline of the Problem Situation and the Optimum Reform Direction, Prawo w Działaniu”*. 2019. Nr 38.
- Stefańska Ewa [w:] *„Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany”*. Tom I. Art. 1–477(16). (red.) M. Manowska, M. Sieńko, M. Radwan, P. Pruś, A. Adamczuk Lex/el.2022.
- Szenkowski Dariusz *„Zasada fair trial w kontekście prawa do obrony i kontroli instancyjnej w postępowaniu przed sądem II instancji na przykładzie spraw rodzinnych i opiekuńczych w Polsce”* [w:] *„Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany.”* 2019. (red.) G. Jędrejek, S. Kotas, F. Manikowski, Warszawa 2019.
- J. Włodarczyk *„Przemoc wobec dzieci i zaniedbanie dzieci”*. Fundacja dajemy dzieciom siłę. Dzieci się liczą 2022. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce.” (dostęp online: https://fdds.pl/_Resources/Persistent/5/a/9/d/5a9d4247b0af59568fcf5f2c1c96e8bc136ec2ca/Dzieci%20si%C4%99%20lic%C4%85%202022%20-%20Przemoc%20wobec%20dzieci.pdf)
- Wybrańczyk Daniel *„Sytuacja prawna małoletniego dziecka rozwodzących się rodziców”*. Wolters Kluwer Polska. Warszawa 2022, LEX.